

Історія 11

Лекція #2

1945 - 1953

УКРАЇНА ПІСЛЯ

ДРУГОЇ СВІТОВОЇ

ВІЙНИ

ЗАКІНЧЕННЯ ВІЙНИ, 1945-1946

- ❖ Травень 1945 застав українські землі та український нарід в трагічному положенні.
  - майже всі більші і менші міста знищені;
  - понад 30,000 сіл спалено до землі;
  - індустрія або знищена або переведена на далекий схід РСФСР;

➤ Хрещатик, Київ, 1945.

- система транспорту і доставлення енергії в Україні цілковито знищена;
- коло 2,5 мільйонів українців, так званих «Ост-арбайтерів», визволеними із німецьких концентраційних таборів знайшлися в чужих краях – Німеччині, Польщі, Мадярщині, Італії, Австрії;

- ті числа не включають понад 250,000 біженців (refugees) і десятки тисяч воєнно полонених (Prisoners of War) які теж опинилися поза межами УРСР і не хотіли повертатися до СРСР після війни;

- понад 7 мільйонів українців загинуло підчас війни, включно із понад 1,5 мільйонів українських євреїв;
- понад 10 мільйонів жителів України лишилися бездомними;
- знищено архіви, архітектурні та культурні пам'ятки, бібліотеки, музеї, університети, тощо;

- всіх кримських татар (за деякими числами понад 250,000) вивезено з Криму 18-20 травня 1944.

- коло 42% всіх вивезених загинуло в дорозі в Казахстан, Узбекистан, Якутськ, Сибір.

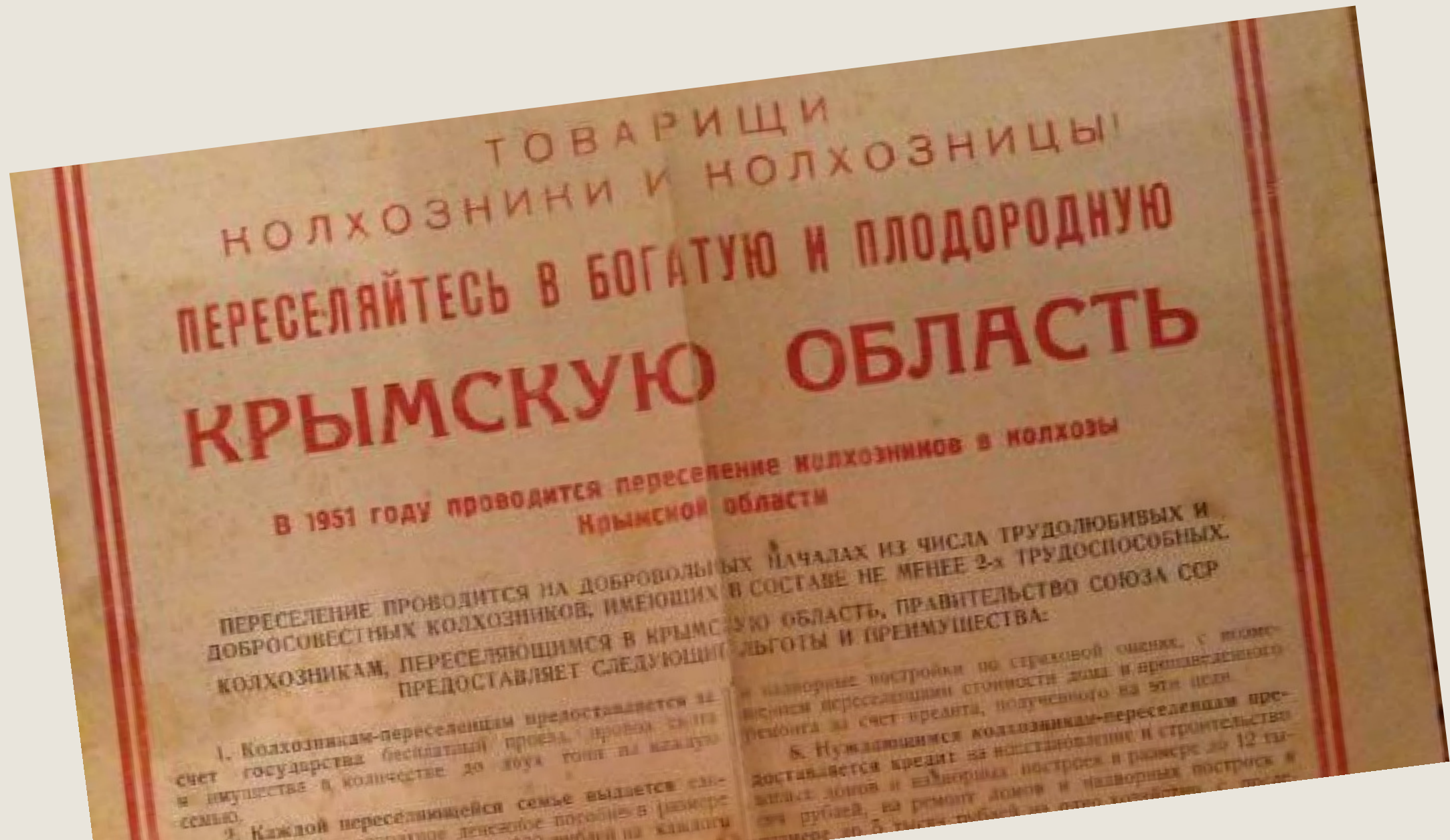

- Депортація кримськотатарського населення розпочалася о 3 годині ранку 18 травня 1944 року і завершилася 20 травня. До операції було залучено 32 тисячі співробітників НКВС.

- в Крыму, татар замінено росіянами.

❖ Відразу після війни, Червона Армія та НКВД почали вивозити українців з Європи назад в СРСР.

- це було за договором між Сталіном, Черчгілом та Рузвельтом, залученим в Криму у лютому 1945, який передбачав повернення всіх біженців та воєнно-полонених назад у країни їхнього походження.

- Ялтинська конференція, дипломатична зустріч лідерів США, Великої Британії й СРСР, 4-11 лютого 1945, аби вирішити проблеми, пов'язані із закінченням Другої світової війни, а також повоєнного ладу.

- На жаль, українців, як і всіх інших національностей СРСР які опинилися в таборах воєнно-полонених, чи у концетраційних таборах Гітлера, оскаржено у зраді СРСР, і перевезено прямо на Сибір до Гулагу.
- Хоча не має точних даних, історики припускають що повернено в СРСР між 1 а 1,5 мільйонів українців.

❖ При кінці 1945, за старанням Елеонор Рузвельт, програму форсованої репатріації припинено.

- ❖ В таборах пересунених біженців (Displaced Persons Camps), опинилося понад 250-300 тисяч української інтелігенції, залишків в'язнів “остарбайтерів,” політичних діячів, воєнних полонених, та інших.
- ❖ Хоча між біженцями знаходилися емігранти із всіх частин України, переважаюча більшість були із Західної України.

➤ Українська школа в ДП таборі, Ганновер, Німеччина, 1948-1949.

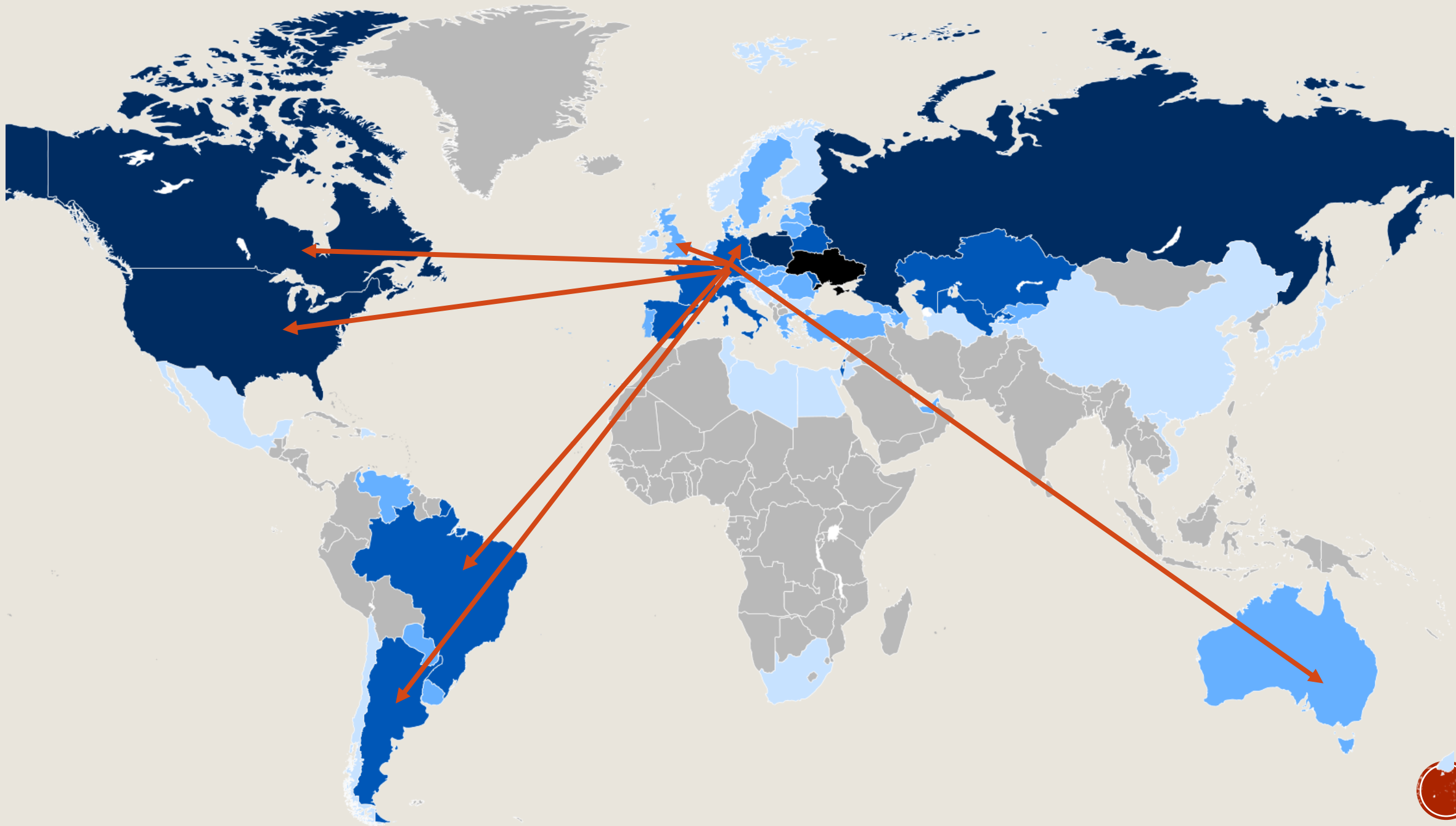

УКРАЇНСЬКА ІММІГРАЦІЯ В ПО-ВОЄННІ РОКИ, 1947-1954

- ❖ В наступних роках (1948-1954), ці біженці з України повільно почали переїжджати в західний світ (Німеччину, Англію, Канаду, США, Австралію, Аргентину, Бразилію), де створили нову «політичну» еміграцію.

- ❖ Ця еміграція завдала собі завдання зберегти, поширити і плекати українську культуру, традиції, мову, історію та зберегти ідею самостійної Української Держави.
- ❖ Вони відновили культурні, молодіжні, шкільні, політичні, наукові та церковні організації які існували в Україні, і в той сам час творили нові організації:

- Молодіжні організації:
  - Пласт,
  - Спілка Української Молоді (СУМ),
  - Об'єднання Української Демократичної Молоді (ОДУМ),

- Організації жінок:
  - Союз Українок Америки (СУА),
  - Світова Федерація Українських Жіночих Організацій (СФУЖО),
  - СУК, СУА (Аргентина, Австралія), і т. д.,

- Координаційні організації:
  - Український Конгресовий Комітет (УКК),
  - Конгрес Українців Канади (КУК),
  - Світовий Конгрес Вільних Українців (СКВУ)
- Спортові організації:
  - Черник;
  - Українська Спортова Централя Америки і Канади (УСЦАК),

- Наукові товариства:
  - Наукове Товариство ім. Тараса Шевченка (НТШ),
  - Український Вільна Академія Наук (УВАН),
- Капеля Бандуристів ім. Тараса Шевченка,
- Театральні групи, танцювальні ансамблі, капелі бандуристів, церковні і світські хори
- Перебрали чи створили нові політичні організації та установи, як напр. ОУН,

- Започаткували систему Рідних Шкіл,
- Створили нові українські університети:
  - Український Вільний Університет (УВУ),
  - Український Католицький Університет (УКУ),
- Створили кафедри українських наук при американських, канадських, європейських університетах:
  - Торонто, Гарвард, Мічіган, Іллінойс, Едмонтон, Колумбія, і т. д.

- ❖ Завдяки цій еміграції, українське питання залишилося важним (хоч часто ігнорованим) в США, Канаді, Англії, Німеччині та Австралії.

ПЕРЕСЕЛЕННЯ І ЕТНІЧНІ ЧИСТКИ, 1946-1954

- ❖ За договорами в Познані (the Potsdam Conference) Прем'єр Міністр Великої Британії Черчгил, Президент США Рузвельт і ген. сек. СРСР Сталін встановили границі держав Східної Європи та Німеччини.

- ❖ Це означало що в 1944-1946 понад 480,000 українців переселено із українських земель в Польщі назад в УРСР.
- ❖ В той сам час, з територій УРСР (переважно з Галичини і Волині) переселено більше ніж 790,000 поляків і євреїв у Польщу.

ПОЛЬЩА та УКРАЇНА у СЕРЕДНЬО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ

Масштаб 1: 7 500 000

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

ПОЛЬЩА	УКРАЇНА
лінії держави	кордонні держави
Українські етнічні землі	

- ❖ Ці землі, переважно на границі між Польщею та Україною, між 1939 і 1949 стали кривавим полем репресій, вбивства які виконаними українцями і поляками і комуністами – вбивства які тоді другий бік мусів помстити.
- ❖ Це території Західної Волині, Підляшшя, Посяння, Лемківщини та Закерзоння.

Депортація етнічних українців із території Польщі 1944-1946 років

Загалом вивезено понад

482 000
українців

9 вересня 1944 року

Угода між УРСР і Польським комітетом національного визволення про евакуацію українського населення з території Польщі і польських громадян із території УРСР

4 етапи депортації:

I етап

15 жовтня – 31 грудня 1944 року

Депортація мала відбиток добровільності

Виїхало 28 589 осіб

II етап

1 січня – 31 серпня 1945 року

Депортація українців за допомогою маніпуляцій [зміна місцевих адміністрацій, введення військ, погрози примусового виселення]

III етап

1 вересня – 31 грудня 1945 року

Депортація українців з Перемищини,

з Замостівського 93,6%

з Красноставського 81,5%

Любартівського 100%

Радзинського 100%

Біла-Підляського 100%

Ясловського 99,7%

Холмського 98,4%

Білгорайського повітів 88,6%

IV етап

від 1 січня до 15 червня 1946 року

Виселення набрало форми етнічної чистки

Депортовано 154 329 осіб

6 травня 1947 року

Уряди Польської Народної Республіки і УРСР оголосили про закінчення переселення поляків з території УРСР до Польщі і українського населення з території Польщі до УРСР

- ❖ Весною 1947 році, польський уряд разом із урядом СРСР та Чехословацької СР, почав етнічну чистку (ethnic cleansing) українців із граничних околиць Польщі та Чехословаччини – так зване Закерзоння.
- ❖ Ця чистка була частинно спричинена (a consequence of) бойових груп УПА які працювали на території Лемківщини, обороняючи населення від нападів польської управи і поліції.

➤ Виселення українців, квітень 1947 року

- ❖ Ця війна проти населення має таємну назву «*Акція Вісла.*»
- ❖ Хоча УПА завзято охороняло українське населення, збірні армії Польщі, СРСР та Чехословаччини насилу переселено понад 140,000 лемків назад в УРСР, або на колишні німецькі землі на заході і півночі Польщі.
- ❖ Вбито між 750 а 10,000 українців. Точні числа не виставлені по нинішній день.

Акція «Вісла»

ЗЛОЧИН ПОЛЬСЬКОГО КОМУНІСТИЧНОГО РЕЖИМУ

28 квітня – 29 липня
1947 року

Привід

Вбивство вояками УПА віце-міністра оборони Польщі
Кароля Свєрчевського
28 березня 1947

Офіційна версія

Ліквідація відділів УПА,
підтримуваної українським населенням

Здійснювали

21 000

польських і кілька тисяч
радянських і чехословацьких
військових

Депортовано

140 575
осіб

квітень–липень
1947 року

10 000
осіб

липень–грудень
1947 року

Заарештовано і засуджено

315

цивільних осіб–українців

173

розстріляно

Ув'язнено у концтаборі «Явожно»

3 936 осіб

в т. ч. **823** жінки

27 священників

200 бранців загинуло внаслідок катувань

Площа території,
з якої були виселені українці

19 500 км²

Як це відбувалося

Складання списків
на виселення

Оточення населених
пунктів військовими

2 години на
"збори" в дорогу

Збірний
пункт

Товарний
вагон

Пункт
перадресації

Розподільний
пункт

Повітова
залізнична станція

Розвезення по селах
(не більше 5
українських
родин в одному)

Заборона
змінювати місце
проживання

Позбавлення прав
на колишній
господарства і майно

❖ Між квітнем а липнем відбулося 357 боїв, вбито понад 1500 українських повстанців та знищено коло 1200 бункерів і криївок.

➤ Солдати Війська Польського із затриманим кущовим провідником ОУН "Гнатунько", 1947 р

➤ Виселення українського села у Бескидах, 1947 р.

❖ В той сам час, УПА в боротьбі вбило головного командуючого польської акції, та завдало численні втрати польському війську.

➤ Неідентифікований відділ УПА біля церкви на Закерзонні, 1946-1947.

БОРОТЫБА УПА НА ЗАХІДНИХ ЗЕМЛЯХ УКРАЇНИ, 1942-1954

❖ Зорганізована з кінцем 1942, підпільна Українська Повстанська Армія складалася із військових частин які почали діяти ще в 1939 р. на Волині, у протистоянні польським нападам на українців.

➤ Генерал хурунжий Тарас «Бульба» Боровець, основоположник УПА, 14-10-1942

❖ УПА за війни діяла на Волині, Галичині, в Карпатах, на Лемківщині, в Закерзонні, і теж мала відділи на Київщині, в Донбасі та навіть на Кубані.

➤ Воїни УПА в Рівненщині.

❖ Підчас війни, 1942-1944, бойові акції УПА включали напади на Німецькі відділи війська, (Вермахту, Гестапо (тайної поліції Третього Райху), і СС), саботаж і визволення в'язнів.

➤ Чота азербайжанського загону УПА перед боєм з нацистами, Рівненщина, жовтень 1943.

- ❖ В той сам час, УПА активно боролося проти:
- польської повстанської Армії Крайової яка діяла на території Волині,
  - червоних партизанів, які діяли на Волині, Поліссю і Київщині,
  - Румунського війська в Басарабії і Буковині,
  - Мадярського війська на Закарпаттю.

❖ До кінця війни, деякі історики начисляють понад 30,000 активних вояків УПА, під керівництвом генерал хорунжого Тараса Чупринки (псевдонім Романа Шухевича).

Роман Шухевич ("Тарас Чупринка")
(портрет роботи українсько-канадського мистця Івана Карлічука,
відомого також під іменем Стів Дантон)

- ❖ Ситуація змінилася різко з початком 1945 р. коли усі території України були окуповані та приєднані до СРСР.
- ❖ Деякі відділи УПА перебравалися на Захід, інші покинули лави УПА.
- ❖ Але більшість продовжувало боротися за українську незалежність.

❖ Проти УПА виступили польські, чеські та мадярські війська а Радянський Союз кинув проти воїнів УПА великі частини Червоної Армії, як також особливі та спеціальні відділи НКВС та МВБ.

- ❖ Протягом 1942-1950, УПА постійно полягало на підтримку населення, яке допомагало прохарчувати, притаїти і вилікувати вояків УПА.
- ❖ Рівнож, багато українців таємно працювали як спостерігачі, кур'єри, розвідка для ОУН-УПА.

- Щоб зламати підтримку населення, НКВС почало масовий напад на території де боролися УПА. Це включало:
  - Масове повітряне бомбардування лісів,
  - Хімічну і біологічну зброю,
  - Випалення лісів,
  - Пропаганду проти УПА,
  - Загони які перебиралися в однострої УПА, які вбивали, насилували, населення і палили їхні села,
  - Масову інфільтрацію проводу УПА шпигунами НКВС,

- ❖ 5-го березні 1950-го року, НКВС вислідило де перебував Тарас Чупринка.
- ❖ Великою кількістю війська, НКВС оточило, будівлю недалеко Львова, та напала на Чупринку.

Дом, где укрывался Шухевич

www.istpravda.com.ua

історична правда

- ❖ Перед смертю, Чупринка вбив 8 НКВедистів, включно із командиром.
- ❖ Тіло згиблого генерал хорунжого знищено за наказом проводу НКВС.

- ❖ В наступних роках НКВС зробили успішні атентати (assassinations) на провід ОУН-УПА.
- ❖ 12-го жовтня 1957, агент НКВС, Богдан Сташинський вбив Лева Ребета в Мюнхені, Німеччина.

➤ Фото Лева Ребета з нацистського концтраційного табору Авшвітз.

- ❖ Два роки пізніше, 15-го жовтня 1959 в Мюнхені, Сташинський підступно вбив голову ОУНб, Степана Бандеру.
- ❖ УПА активно боролосся проти СРСР аж до 1954, навіть що не мало підтримки від жодної держави.

ВІДБУДОВА ССРСР,

1945-1953

- ❖ Відбудова міст, сіл, індустрії, транспортної системи, системи комунікації, помешкань, уряду, і так далі затруднює всіх мешканців держави, і Сталін дає наказ усім працювати над відбудовою добровільно (on a voluntary basis) у вихідні дні, так звані “Суботники.”

❖ Усі громадяни мусіли відбути цю «добровільну» працю.

➤ Відбудова міста Києва, 1946.

- ❖ Відновлено насильну колективізацію ферм та господарств.
- ❖ Знову, Сталін забирає пшеницю, щоб заплатити за відбудову СРСР та Східної Європи.
- ❖ В роках 1946 і 1947 масовий голод виморює коло 1 мільйон українців, коли СРСР експортує сотні тисяч тон зерна в РСФСР та Східну Європу.

➤ Повстанські повідомлення про голод 1946-1947.

- ❖ Проблема вигодування та оплати воєнним інвалідам з війни стає критична, і між 1949 до 1953 майже усіх «жебраків та небажаних» арештовано та вивезено в спеціальні табори де інвалідами опікувалася держава.

- ❖ Все ж таки, не має досить працівників, щоб відбудувати державу.
- ❖ З тих причин, спроваджується в Україну мільйони робітників з усіх частин СРСР. Цих працівників та українців єднають соціалізм і одна російська мова.
- ❖ Таким чином, прискішено русифікацію народу.
- ❖ Коло 3 мільйони росіян переселено в Україну.

- ❖ Все ж таки, не має досить працівників, щоб відбудувати державу.
- ❖ З тих причин, спроваджується в Україну мільйони робітників з усіх частин СРСР. Цих працівників та українців єднають соціалізм і одна російська мова.
- ❖ Таким чином, прискішено русифікацію народу.
- ❖ Коло 3 мільйони росіян переселено в Україну.

НАПАД НА РЕЛІГІЮ: УКРАЇНСЬКА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА, 1946-1989

- ❖ **Примітка:** Українську Православну Церкву ліквідовано з кінцем 20-тих, початком 30-тих років.
- ❖ Російську Православну Церкву Сталін відновив підчас війни, до великої міри під проводом НКВС.

- ❖ 1-го листопада, 1944 у Львові помер митрополит УГКЦ, владика Андрей Шептицький.
- ❖ Митрополит Шептицький опікувався УГКЦ від 1900 року.

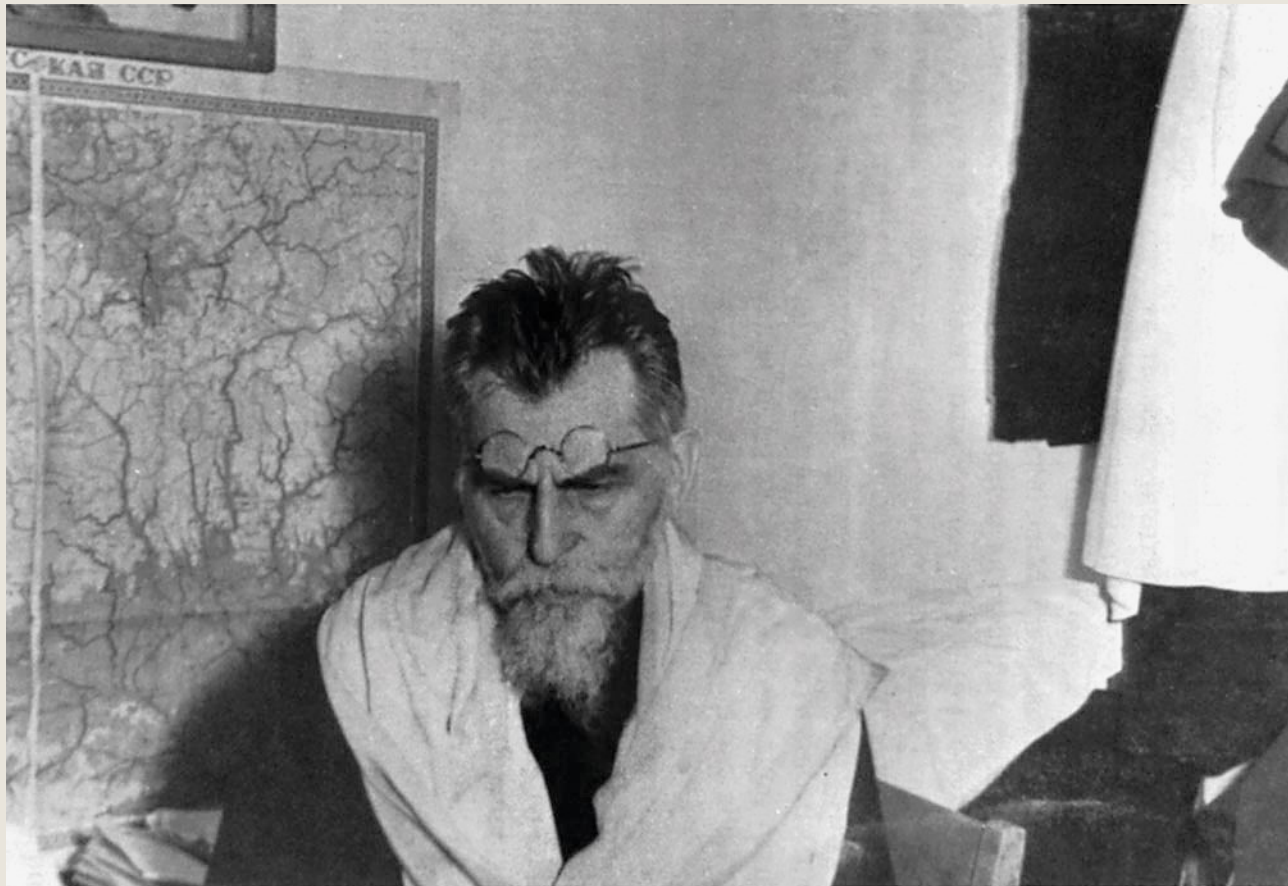

- ❖ Після закінчення війни, Сталін наказав зліквідувати УГКЦ.
- ❖ Це сталося у Львові в 1946 р. коли УГКЦ офіційно закрито на Соборі ієрархів церкви, і передано всі церкви та все майно церкви патріархові Православної Церкви Московського Патріярхату.

❖ Спадкоємця митрополита Андрея Шептицького, митрополита Йосифа Сліпого арештовано та вивезено на Сибір на 25 років тяжкої праці.

Слипий ЙИ в момент ареста

❖ УГКЦ і багато її священників іде в підпілля (underground).

❖ «Не-легальну» церкву, назвали «катакомбною церквою.»

СРСР,

1946-1953

- ❖ В радянській культурі виринає культ особи Сталіна.

**ОЗАРЯЕТ СТАЛИНСКАЯ ЛАСКА
БУДУЩЕЕ НАШЕЙ ДЕТВОРЫ !**

- ❖ Сталін підкреслює потребу догнати і перевищити досяги заходу (the West) в наступних п`яти роках.
- ❖ Сталіна “гігантоманія” захоплює всі галузі радянського життя, а особливо індустрія, збройні сили, ядерна зброя, зусилля перевершити Америку в КОСМОС...

- ❖ Сталіна візія також охоплює всі аспекти культури (архітектура, музика, література, малярство, і т. д.), які мали мати формуляр радянський, і під цим формуларом віддзеркалювати (reflect) соціалістичну реальність (в скороченні Соцреалізм).
- ❖ Це доводить до одноманітної культури, і думання – які разом із російською мовою мали бути підставою нової радянської людини.
- ❖ Це особливо видно, коли дивитися на архітектуру по-воєнної відбудови – кожне місто СРСР має такі самі будинки.

- ❖ Опір (resistance) існує головню в Західні Україні, де УПА ще діяло.
- ❖ Але опір режиму також знаходився між в'язнями Гулагу, які в 50-тих роках організують повстання в таборах – в Казахстані, Норильську, Кулімі.
- ❖ Ці повстання брутально задушені, часто із розстрілами більшості в'язнів табору – переважаюча більшість українці.

- ❖ СРСР підкорює цілу Східну Європу, і підібрані комуністичні уряди підпадають під безпосередню контролю Кремля і СРСР: Східна Німеччина, Польща, Чехословаччина, Мадярщина, Болгарія, Румунія, Естонія, Латвія, Литва.
- ❖ СРСР також допомагає іншим комуністичним рухам і повстанням прийти до влади: Китай, Корея, В'єтнам, Куба, як і деякі Африканські держави.

- ❖ Починається так звана Холодна Війна (Cold war) між заходом а ССРСР.
- ❖ Смерть Сталіна в березні 1953 кінчає найстрашнішу і найбільш криваву етапу історії України, тобто 1929-1953...

ПІДГОТОВИВ МГС. АНДРІЙ ПЕРЕКЛІТА

ШКОЛА УКРАЇНОЗНАВСТВА
ТОВАРИСТВА
“РІДНА ШКОЛА”
В ДЕТРОЙТІ

2023 – всі права застережені

